

Таня Кинкел

Мандухай

ВЕЛИКАТА ЦАРИЦА НА МОНГОЛЦИТЕ

Таня Кинкел

Мандухай

ВЕЛИКАТА ЦАРИЦА НА МОНГОЛЦИТЕ

Превела от немски:
Величка Стефанова

ИК „ЕМАС“
София

Tanja Kinkel

MANDUCHAI

Die letzte Kriegerkönigin

© 2014 Droemer Verlag

Таня Кинкел

МАНДУХАЙ

Великата царица на монголците

Превела от немски: *Величка Стефанова*

Консултант: *проф. д-р Александър Федотов*

Оформление на корицата: *Борис Драголов*

Илюстрация на корицата: *Златина Зарева*

© ИК „ЕМАС“

Всички права запазени!

Посвещавам на моя баща

Действащи лица

Кланът Чорос:

*Есен тайджи*¹: най-влиятелният военачалник след прогонването на монголците от Китай

Чоросбай-Темур: чинсан² от монголците онгути³ в Ордос⁴; дясна ръка на Есен

Мандухай: дъщеря на Чоросбай-Темур, по-късно – хатун⁵ на монголците, прамайка на монголците чингисиди⁶

Брибсун: майка на Мандухай, произхожда от ойратския⁷ род на чоросите⁸

Кланът Борджигин:

Самур гунджи: баба на Есен, по-късно – негова противничка

Мандул хан: първият съпруг на Мандухай

Нойонболод: най-важният пълководец на Мандул хан; потомък на брата на Чингис хан, Хасар

---

¹ Тайджи – титла на владетеля у някои монголски народи: халха-монголци, буряти, калмики, а също така у манджурите, обикновено – наследствена. – Бел. ред.

² Чинсан – феодална титла, обикн. приближен на владетеля. – Бел. ред.

³ Онгути – название на старо монголско племе, обитавало земите паралелно на Великата китайска стена. – Бел. ред.

⁴ Ордос – високо плато в днешен Северен Китай, със степен, на места полупустинен характер. – Бел. ред.

⁵ Хатун – княгиня, госпожа, благородничка. – Бел. ред.

⁶ Чингисиди – преки потомци на Чингис хан. – Бел. ред.

⁷ Ойрати – название на най-западните монголски племена. – Бел. ред.

⁸ Чороси (цороси) – название на господстващия клан в средновековното обединение на ойратите. – Бел. ред.

Борокчин и Ишиге: доведени дъщери на Мандул хан
Баян-Мунке: син на племенник на Мандул хан, наричан „Златния принц“
Бату-Мунке Даян хан: син на Баян-Мунке, последният жив потомък на Чингис хан

От оазисите на Юга:

Бег-Арслан: наследник на Есен като тайджи
Йехе Хабарту: негова дъщеря, първа съпруга на Мандул хан
Исама: помощник на Бег-Арслан
Шихер: съпруга на Баян-Мунке, майка на Бату-Мунке

В Забранения град:

Ван: гувернантка на престолонаследника, по-късно – първа наложница на китайския император
Ма Дзин: евнух, който попада в монголски плен след битката при Туму
Джи: евнух, съюзник на Ван
Ченхуа (като престолонаследник наричан *Джу Дзяншен*): израснал под крилото на Ван и неин ключ към властта
Ли Донгян: търговец на хартия, приятел на Ма Дзин

ПЪРВА ЧАСТ

Жълтият дракон

(1448)

Първа глава

Вдния, преди Мандухай да се появи на бял свят, майка ѝ Брибсун помагаше при раждането на малко камилче. Това носеше късмет, пък и изобщо си беше от голямо значение. Баща ѝ беше един от най-важните мъже на клана Чорос и побратим на неговия предводител. Никой не уважава мъж, чиято жена нехае за стадата му. Брибсун и слугинята ѝ се разхождаха напред-назад с камилата, галеха козината ѝ, издаваха тихи успокоителни звуци и споделяха топлината си с животното. Нощите в пустинята бяха студени и на Брибсун, загърната в дебели кожи от рис, както ѝ се полагаше като съпруга на важен мъж, ѝ се искаше и тя да има козина. Пееше на камилата „Баа, баа“, а детето в утробата ѝ, което току-що я беше ритнало, се успокои.

Камилата роди бързо. През следващия ден на Брибсун ѝ трябваше четири часа, през които наполовина стоеше, наполовина седеше, разкрачила крака и положила горната част на тялото си върху обърнат кош. Но поне не трая толкова дълго както раждането на сина ѝ по-миналата година, така че беше доволна, когато детето излезе от нея и се плъзна върху филцовата постелка, приготвена от слугинята. Брибсун почисти новороденото от кръвта и слузта с овча вълна, както повеляваше обичаят, и видя, че е момиче. При положение, че вече имаха един жив син, съпругът ѝ нямаше да се интересува от пола на детето; дъщерите също бяха важни за клана. Малката имаше над дупето си малко синьо петно, каквото имаха всички истински деца на Вечното синьо небе, значи всичко беше наред.

– Земята била суха и безводна – заразказва Брибсун на кър-

мачето, както бе разказвала на сина си и както всички майки разказваха на децата си, – затова нашия праотец го кърмила вълчица. Когато водата се върнала, тя го отнесла обратно при хората, но преди това го ухапала, за да го разпознава, където и да го срещне. Затова имаш това синьо петно, защото всички ние сме деца на вълчицата.

Момиченцето още си нямаше име. Имената се даваха чак когато детето станеше достатъчно голямо и овладееше ездата. Ако не умреше преди това, щяха да му острижат косата и да я раздадат като подарък на всички приятели и роднини. Едва тогава щеше да се сдобие с име, с истинско име. Дотогава не трябваше да има име, за да се заблудят злите духове, че не се е пръкнало ново дете, на което да сторят зло.

– Перушинката ми – прошепна Брибсун, изплю се и изтри поредното кърваво петно от тялото на новороденото момиченце, – мъничката ми Перушинка.

Синът ѝ, вече почти двегодишен, все още беше Пухчо, но скоро щеше да се сдобие с име и да седи без чужда помощ на коня. Той беше здраво, весело дете и щеше да изпълнява с чест своя дълг към баща си и към клана.

Кърмачето се разрева от необичайния студ извън утробата на Брибсун, а слугинята се засмя.

– Реве по-силно и от камилчето – отбеляза тя, а Брибсун, колкото и да беше изтощена, също се засмя. Слугинята се зае да почиства краката ѝ с овче руно, а Брибсун сложи детето на гърдите си и започна да го люлее.

– Кажи на господаря да заповяда да заколят овена.

Овенът щеше да е стар – заради хубавото жилаво месо. След раждането на сина си тя дни наред яде само овче месо и пи овчи бульон, за да си укрепи отново зъбите. Нали трябваше час по-скоро да се изправи на крака. За момче се даваха три дни почивка, но за момиче – само един. Беше пролет и побратимът на мъжа ѝ имаше големи планове за клана. За всички племена. Тази година нямаше да се установят на летен стан за продължителен период от време.

Беше годината на най-силния от всички знаци: годината на Жълтия дракон.

– Каква е плячката? – попита Есен своя побратим, с когото го свързваше клетва за вяност. Само някой тъпак, който не е дете на Вечното синьо небе, не би разбрал значението на този въпрос, ами би се осведомил грубо за пола на детето.

– От онези, дето доят козите – отвърна Чоросбай-Темур, което значеше, че е момиче, и погали синчето си по главата. Налагаше му се почти да крещи, защото шаманите, които бе повикал да разтълкуват раждането на второто му дете, вдигаха такъв шум с тъпаните си, че човек не чуваше собствената си приказка. С тях не можеше да се говори, танците ги бяха хвърлили в дълбок екстаз. Двамата мъже седяха в юртата на Чоросбай-Темур. Възрастност на Чоросбай-Темур се полагаше мястото от северната страна на леглото, а на Есен – това отдясно на него, от западната страна, както подобаваше на почетните гости, ала Есен не беше кой да е почетен гост. Той беше тайджи. Вярно, имаше хан, но повече от сто години децата на Вечното синьо небе не се подчиняваха безпрекословно на никой велик хан. Почти нямаше значение кого наричаха хан, защото той вече не държеше в ръцете си реалната власт. Отличаваше се единствено по това, че във вените му течеше кръвта на прародителя Чингис хан.

Човекът, когото другите мъже следваха в набезите за плячка и в битките, беше тайджи, князът-воин. Но и тайджи господстваше единствено над клановете на две-три племена, докато Есен не си извоюва тази титла. Той обединяваше под свое ръководство все повече и повече кланове – къде чрез изгодни женитби, къде чрез ловки боричкания за власт; благодарение на него децата на Вечното синьо небе, изтощени от продължителните междуособни войни, отново повярваха в бъдещето. Есен, произлизащ от клана Чорос, им доказа не само, че е най-добрият боец измежду всички глави на кланове, но и се прояви като далновиден стратег. Единството на монголците, осъществено навремето от праотеца Чингис, отново ставаше достижимо. Чоросбай-Темур вярваше, че Есен ще постигне целта, за която побратимът му говореше още от времето на общата им младост: да обедини всички кланове и всички племена, да създаде отново ар-

мията, пред която някога е треперил целият свят, и да повтори успехите на праотеца. Почетното място беше твърде малко за такъв мъж. Нему се полагаше мястото на стопанина на дома – откъм северната страна на леглото, откъдето можеше да обгърне с поглед цялата юрта.

– Е, приятелю, ти имаш предостатъчно кози за доене – отвърна Есен в отлично разположение на духа. – Въпреки това е жалко, че не се пръкна някой, който да лови суяци с примка. Годината е добра за раждане на момчета. Най-добрата, но аз бездруго вярвам, че вълк като теб не създава агнета. Знаеш ли какво разправят шаманите? Че той можел да се върне още тази година. – Есен присви очи и понижи глас. – Праотецът.

Разговорът им бе прекъснат от двамата шамани в пъстро облекло, които продължаваха да бият тъпаните, мъчейки се да привлекат вниманието им.

– Какво ще ми разкажете от отвъдния свят? – попита ги Чоросбай-Темур и ги погледна очаквателно.

– Срещнахме него, срещнахме праотеца – сериозно отвърнаха те – и той ни обеща да закриля вашето дете. Очаквал велики дела от клана ви, само не допускате да се случи нещо на детето ви, тъй рече той. Но лешоядите, които ни отведоха при него на Вечното синьо небе, ви мразят, защото не им оставяте достатъчно плячка, ето за това искаме да ви предупредим. – С тези думи и с голям мях айраг¹ те се отдалечиха, съпровождани от еднообразния звук на тъпаните си.

– Струва ми се, че шаманите от нашето племе твърде често се срещат с праотеца. Според мен всичките тези властелини на духовете чисто и просто се тревожат, че няма да могат да ти влияят без неговата помощ – усмихна се Чоросбай-Темур. – Пък и на мен. – Откакто слугинята им бе съобщила за успешното раждане, те пиеха айраг; освежаващата, сладникава, щипеща напитка го подтикна да се пошегува с Есен. – Нали сега си мюсюлманин.

Есен се подсмихна. Беше успял да покори отново неколцина

---

¹ Айраг (монг.), по-известен като кумис (от тюркски и башкирски) – древна тюрко-монголска напитка от ферментирало кобилешко мляко с бял цвят, леко кисел вкус и слабо съдържание на алкохол. – Бел. прев.

от могулските владетели на запад, преминали към исляма още по времето на синовете на праотеца Чингис, така че всъщност не се числяха към децата на Вечното синьо небе. Победата му донесе неограничено господство над най-дългите отсечки от Пътя на коприната, както и достъп до контрибуциите под формата на коприна, чай, подправки и стъкло, които всички кервани бяха принудени да му плащат. Този акт беше подпечатан с женитбата му за сестрата на един от най-могъщите могулски владетели. Но тъй като на мюсюлманката беше забранено да се омъжи за немюсюлманин, Есен прие чуждата вяра, макар че след сключването на брака никой не го беше виждал да се моли по пет пъти на ден.

– За мен Аллах се оказа полезен бог – отбеляза той. – Шамамите не може да ме упрекват за нещо, което носи полза. Те са нащрек и се стараят също да ми бъдат от полза, защото Аллах е ревнив и не желае да се отдава по-голяма почит на Вечното синьо небе и на Майката земя, отколкото на него.

– Досуц като теб – отвърна Чоросбай-Темур. – Този бог ти подхожда.

Есен го сръга с лакът в ребрата, плесна с ръце и заповяда на един слуга да му донесе оризовото вино, което носеше като подарък по случай раждането на новото дете.

– От Средното царство¹ – поясни той и този израз, тромав и надменен, прозвуча в устата му като подигравка. – Да изпием до дъно стомната, братко. Смятам скоро да притежавам повече от това вино. Много повече.

Щастливата замаяност на Чоросбай-Темур отстъпи пред други чувства: трезва разсъдливост, възбуда, гордост и тревога. От известно време той подозираше, че плановете на Есен надхвърлят обединяването на всички деца на Вечното синьо небе. Сегашният им стан се намираше недалеч от границата със страната, която навремето бяха покорили праотецът Чингис, неговите синове и внуци. Това беше най-голямото измежду всичките им завоевания – Средното царство, Китай, най-богатата и най-сладката пляч-

---

¹ Средно царство – Китай; в древността китайците са наричали така своята страна. – Бел. прев.

ка. Ала от един век насам тя вече не принадлежеше на децата на Вечното синьо небе. Наследниците на Чингис хан бяха прогонени оттам. Едва осемдесетина хиляди от живеещите в Средното царство членове на кланове и племена го бяха напуснали, но повече от четиристотин хиляди бяха останали там. Все още много монголци живеяха при китайците и ги принуждаваха да заплащат за мира и конете си с ориз и други дарове. Повечето потомци дори бяха възприели много от обичаите на китайците. Това беше позор, но можеха ли да бъдат упреквани в поквареност и дори в страхливост, след като и в Нефритеното царство, в страната на Вечното синьо небе, имаше предостатъчно монголци, които се продаваха на големия съсед срещу подаръци и допускаха да бъдат насъсквани едни срещу други? Чоросбай-Темур знаеше, че нерядко всичките дребни междуособни войни между клановете се подклаждаха с дарове, идващи от другата страна на границата. Двамата с Есен често обсъждаха това и понякога се включваха привидно в играта, приемайки коприна, памучни тъкани, оръжия и чай. Това беше най-старата игра на света. След като Есен стана тайджи обаче, клановете толкова се страхуваха от него, че не смееха да воюват помежду си въпреки китайските дарове.

– Значи, най-сетне ще се сложи край на подаръците от Средното царство – доволно изръмжа Чоросбай-Темур. – Край на навика им да си купуват мир за сметка на войните помежду ни!

– Тъкмо напротив, приятелю – със светнали очи възрази Есен. – Ще изисквам още повече подаръци, защото техните стражи от граничните укрепления настояват за по-голям дял от нашата плячка, за да ни осигуряват безпрепятствен достъп.

Синът на Чоросбай-Темур, който досега се беше държал удивително кротко в ръцете на баща си, за което бе награден с глътка кобилешко мляко, започна да проявява признаци на безпокойство и да рита нетърпеливо. Чоросбай-Темур пусна момченцето на земята. Само допреди няколко месеца връзваха Пухчо за въженце, за да не тича безнадзорен насам-натам или, не дай боже, да посегне с малките си ръчички към пламъците в огнището, но сега, след като беше почти на две години, се смяташе за достатъчно пораснал за подобни ограничения. Малкият се втурна към южната страна на юртата, където беше изходът, а Чоросбай-Те-

мур се помъчи да проумее накъде биеше неговият побратим и военачалник. Момченцето щеше бързо да си намери занимавка. Пухчо беше жизнено, любопитно дете – пуснеш ли го на воля, тичаше след всяка коза и всяка камила, изпречили се на пътя му.

– Имаш предвид... контрибуциите?

– Винаги съм казвал, че си умна глава, Чоросбай-Темур – отвърна Есен.

Контрибуциите бяха китайско изобретение и като всичко китайско бяха и полезни, и глупави едновременно. Китайците не само се стараеха с всички сили да забравят, че някога са били побеждавани и управлявани от синовете на Вечното синьо небе, ами непрекъснато се стремяха да доказват и на себе си, че сега вече *те* са господари на целия свят. За което бяха готови да си плащат порядъчно. Когато монголците изпратеха при тях посланичество, което се хвърляше на земята пред техния император и го наричаше „Син на небето“, те се отплащаха на пратениците не само с чай и храна за времето на престоя им, но и ги отрупваха с богати дарове, за които всеки монголец би целунал още веднъж земята. Колкото по-голямо беше пратеничеството, толкова повече китайците увеличаваха броя и стойността на даровете. Въпрос на чест.

– Досега – подзе Есен – ние играехме тяхната игра, като всяко племе изпращаше свои собствени пратеници. Но тъй като вече се радваме на мирно единство, смятам, че можем да пратим при техния император една делегация от името на *всички*. Разбира се, аз никога не бих подложил на изпитание верността на моите нови съюзници, като изпратя само малцина, които да говорят от името на всички. Нека всеки клан от всички племена да изпрати свои хора като част от делегацията.

– Всички ли? – попита Чоросбай-Темур, пресмятайки наум колко клана вече се подчиняваха на Есен. – Но това... Това са много повече от хиляда...

– Така е и ако това не постигне желания ефект, ние ще сме нямаме тези хора всеки месец.

Оризовото вино разля пламтяща топлина по тялото на Чоросбай-Темур.

– Дори техният император – бавно подзе той – няма да може да си позволява дълго подобно нещо.

Есен кимна.

– Ще ме нарекат безсрамен варварин и ще намалят контрибуциите, вместо да ги увеличат, за да ме накажат за наглостта.

– А после?

– После, братко, сме във война. И дори най-мързеливият, най-размекнатият родов старейшина ще трябва да признае, че честта ми изисква да си отмъстя за нанесената от китайците обида, и няма да има друг избор, освен да ме последва заедно със своите хора.

Настъпи тишина. „Едно е да мечтаеш за война срещу Средното царство“, мислеше си Чоросбай-Темур, „и съвсем друго – да си пред война с него.“ А това си беше мечта – най-старата, най-свидната. Тя беше в кръвта на всички монголци, откакто праотецът Чингис бе завладял Средното царство и по-късно потомците му позорно бяха прогонени от Трона на дракона. Разправяха, че духът на Чингис хан нямало да намери покой, докато не се заличи срамът от прогонването. Но докато монголците не бяха единни помежду си, на никого не би хрумвало да направи нещо повече, освен да мечтае и от време на време да предприема грабителски набези през границата. Успехите на Есен правеха мечтата отново да изглежда достижима. Нищо чудно, че шаманите му разказваха истории как праотецът щял да се върне при своя народ и да го подкрепи.

Чоросбай-Темур прокара език по устните си и усети вкуса на тревогата, който заглуши очакването и радостта. Прокашля се и промълви:

– Мъжете, които нямат избор – това ли са мъжете, на които имаш доверие да завоюват Средното царство за теб?

Това беше най-разумното възражение, което би си позволил да изкаже. Ала съмненията измъчваха сърцето му повече от разума. Праотецът Чингис хан, неговите синове и внуци са били обсебени от силата на Вечното синьо небе. До ден днешен хората почитаха като светилища юртите, в които бяха живели. Законникът, който бе създал праотецът – Яса¹, важеше и триста години

---

¹ Яса – правен код, създаден от Чингис хан, според който хората с ранг споделят същите трудности като обикновените хора. – Бел. прев.

по-късно. Чингис хан бе успял да преподреди целия народ на монголците. Лишил беше от власт родовите вождове; затова пък неговите монголци се подчиняваха на назначените от него деветдесет и пет военачалници, всеки от които трябваше да осигури по хиляда бойци – най-добрите воители, отличили се в битките. Ето защо и днес водачите на много племена произхождаха от клана Чорос, макар родовите вождове отново да бяха увеличили властта си. Чингис хан беше успял да победи трийсет народа само с десет тумена¹, които бе формирал от своите хора, а до смъртта на праотеца броят на победените народи бе нараснал на двеста и трийсет.

Есен беше приятел на Чоросбай-Темур, беше умен и силен, знаеше как и кога градовете трябва да бъдат обезлюдявани, за да се все страх и ужас, и кога си струва вместо това да се предложи съюз. Несъмнено той умееше всичко това, но дали щеше да реагира светкавично на нещо напълно ново и неочаквано, каквото изкуство, според легендите, владееше Чингис? Дали щеше винаги да разполага с един скрит коз повече от всичките си противници? Не, на Есен му трябваше време за всяко решение. Той беше просто човек и същото се отнасяше за всеки, тръгнал след него. Чоросбай-Темур не беше нито смирен, нито покорен и не страдаше от фалшива скромност. Той знаеше, че е добър водач, добър сардар² на своя тумен, на своите десет хиляди воители. Беше в състояние да предвижда, да планира, може би не чак толкова добре като Есен, но все пак много добре. Никога обаче нямаше да дръзне да се сравнява с героите, последвали праотеца.

Дали Есен беше вторият Чингис хан? Чоросбай-Темур нямаше да признае своите съмнения пред приятеля си. Той твърдо вярваше, че Есен е велик мъж, ала някак не можеше да повярва, че човекът, с когото си бе играл като момче, е вторият Чингис хан. Та Есен дори не беше част от Златната наследствена линия, както наричаха преките потомци на праотеца от мъжки пол. Само баба му произлизаше от рода Борджигин, рода на Чингис хан.

---

¹ Тумен (монг.) – през XIII-XV в. в Монголската империя – термин за военен отряд, състоящ се от 10 000 воители. – Бел. прев.

² Сардар, сердар (перс.) – глава, ръководител, началник, вожд. – Бел. прев.

Есен не можеше да претендира за родство по бащина линия. Той беше част от клана Чорос, който владееше няколко племена, също както и самият Чоросбай-Темур. „Ти си просто човек, приятелю“, помисли си Чоросбай-Темур и се почувства като предател, но какво да се прави – съмненията в предводителя им го гложеха и той не можеше да ги отхвърли с лека ръка дори в този прекрасен час.

– Смятам, че съм способен на *това* – самоуверено заяви Есен. – Заедно прогизвахме до кости, когато валеше, Чоросбай-Темур, споделяхме жегата и студ. Твоите болки бяха и мои болки. Кой по-добре от теб знае на какво съм способен, побратиме?

Чоросбай-Темур отвори уста – от срам и симпатия към стария си приятел понечи да излъже и да се закълне в безусловната си вяра в способността на Есен да победи китайците. Но не успя. Отвън долетяха викове, викове на жени, пискливи крясъци без думи, предвестници на смърт и мъка.

– Ама нали слугинята се закле, че детето ми се е родило здраво и читаво – изуми се Чоросбай-Темур. Разбира се, много бебета умираха при раждането, но общо взето веднага можеше да се разбере кои са в опасност, също както при камилчетата и кончетата. Болнави мъничета, които често дори майките им не приемаха насериозно. Не му се вярваше Брибсун да му проводи вест за раждането на такова дете, без да го предупреди. Есен сложи ръка на рамото му.

– Съдба – състрадателно отбеляза той. – Понякога става така, знаеш го.

Един от слугите на Чоросбай-Темур влетя в юртата, върху лицето му бе изписан страх.

– Господарю – обърна се той, – ах, господарю, кълна се, че никой не го е видял. Лешоядът трябва да е бил обсебен от зъл дух.

– Лешояд ли? – неразбиращо отвърна Чоросбай-Темур.

– Зъл дух, господарю, сигурно е. Инак нямаше да се случи толкова бързо.

– Говори по-ясно, момче – заповяда Есен, виждайки, че Чоросбай-Темур е твърде объркан, за да проумее думите на слугата.

– Вашият син, господарю, Пухчо – промълви слугата и се хвър-

ли на земята пред Чоросбай-Темур. – Трябва да е изтичал подир лешояда и да се е отдалечил от стана. И после лешоядът се спуснал над малкия, сякаш е млада овца.

Втора глава

Когато се изправи пред предводителя на варварите, Ма Дзин знаеше, че гледа смъртта в очите, но беше твърде изтощен, за да се зарадва на този факт.

Ма Дзин беше името, което си бе избрал. Предишното беше погребал – заедно с тестисите си и старата си самоличност. Той беше син на селянин, едно от седемте оцелели деца, и бе видял с очите си как родителите, братята и сестрите му умираха от недохранване и заради непосилни дългове. Земята, която притежаваха, отдавна бе ипотекирана от едрите земевладелци; никой от братята и сестрите му не хранеше надежди за по-добър живот. Трепеха се на нивите от зори до късна нощ и въпреки това получаваха само нищожна част от реколтата за себе си. Като малък мечтаеше да стане чиновник, защото чиновниците бяха по-уважавани и от богатите и нямаше нужда да притежават земя, за да получават пари и почести. За да станеш чиновник обаче, трябваше не само да владееш четмо и писмо, но и да учиш още дълги години и да полагаш изпит подир изпит. Само синовете на истински богатите хора можеха да си позволят да лишат родителите си от своята работна сила за толкова дълго време. Само те можеха да си позволят учителите и книгите, които им даваха възможност да преодолеят дори най-ниското стъпало на чиновническата стълбица. Разправяха, че в големите градове имало училища, но дори и те искаха пари за приема на ученици, а манастирите приемаха само момчета, които се задължаваха да бъдат монаси до края на живота си.

Но Ма Дзин получи неочакван знак свише, който определи целия му по-нататъшен живот. В една пещера над неговото село